

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
“ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ”
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК**

ПРИЛІПКО Сергій Михайлович

УДК 338.43 : 636.4

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ В УКРАЇНІ

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 2008

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Уманському державному аграрному університеті Міністерства аграрної політики України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор, академік УААН, заслужений діяч науки і техніки України
Саблук Петро Трохимович,
Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки” УААН, директор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, академік УААН
Гладій Михайло Васильович,
Всеукраїнська громадська організація "Національна сільськогосподарська палата України", президент

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Мазуренко Олена Василівна,
Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки” УААН, старший науковий співробітник відділу форм господарювання

Захист відбудеться “ 25 ” березня 2008 р. о 15⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.350.01 у Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” УААН за адресою: 03680, Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, 3-й поверх, конференц-зал, кім. 317.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” УААН за адресою: 03680, Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, кім. 212.

Автореферат розісланий “ 21 ” лютого 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

О.Г. Шпикуляк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з важливих проблем подальшого розвитку агропромислового комплексу України є пошук ефективних механізмів виробництва сільськогосподарської продукції. Ці механізми повинні стимулювати виробника та забезпечити економічно вигідне її виробництво у всіх організаційно-правових формах господарювання незалежно від форм власності.

Серед основних галузей, що забезпечують населення м'ясними продуктами, значна частка припадає на свинарство. Виробництво свинини на високому рівні здатне забезпечити населення м'ясною продукцією та сприяти вирішенню проблеми продовольчої безпеки в державі.

Починаючи з 1990 р. в Україні спостерігається зниження обсягів виробництва свинини, про що свідчить зменшення кількості поголів'я свиней, середньодобових приростів, виробництва м'яса в живій та забійній масі, погіршення показників економічної ефективності. Знижується технологічний рівень ведення галузі. Виробництво м'яса залишається рентабельним лише у спеціалізованих свинарських комплексах, які ведуть великотоварне виробництво, застосовують інтенсивні технології та мають високий рівень технічного забезпечення.

Проблеми економічної ефективності сільськогосподарського виробництва висвітлені у працях В.Г. Андрійчука, І.М. Бойчика, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, Б.Й. Пасхавера, П.Т. Саблука, Д.К. Семенди, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших вчених. Особливості ефективності виробництва свинини досліджували В.І. Герасимов, В.П. Рибалко, І.О. Скибенко, В.С. Топіха, О.М. Царенко, П.В. Щепієнко та ін. Проте залишаються невирішеними питання, пов'язані з розробкою системного підходу до визначення факторів формування ефективності у свинарстві, систематизації показників різних видів ефективності в галузі, недостатньо вивчені організаційно-економічний механізм і напрями забезпечення його ефективності. При аналізі проблем ефективності виробництва свинини вчені у своїх дослідженнях недостатньо застосовують SWOT-аналіз, за допомогою якого виявляють слабкі сторони діяльності сільськогосподарських товаровиробників при виробництві продукції та можливі загрози в ринкових умовах господарювання. Значимість та актуальність цих питань й обумовило вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою науково-дослідних робіт Уманського державного аграрного університету "Адаптація організаційно-економічного механізму господарювання до соціально-орієнтованих ринкових відносин в АПК та удосконалення земельних відносин на селі" (номер державної реєстрації 0101U004493). Автором обґрунтовано пропозиції щодо організації ефективного ведення галузі свинарства в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження зміни динаміки поголів'я тварин, його розміщення по природно-економічних зонах, стану виробництва свинини, аналіз показників економічної ефективності у свинарстві, обґрунтування шляхів його розвитку, удосконалення методики

оптимізації структури стада, розробка механізму міжгосподарських зв'язків на кооперативній основі.

Основними завданнями дослідження визначено:

- узагальнення теоретичних основ сутності ефективності у свинарстві та систематизація показників визначення її видів;
- визначення організаційно-економічних особливостей формування ефективного виробництва свинини;
- виявлення впливу цінової політики на ефективність ведення галузі;
- обґрунтування здійснення Аграрним фондом державних інтервенцій тваринницької продукції, зокрема свинини;
- визначення тенденцій розвитку й оцінка стану свинарства в сільськогосподарських підприємствах та особистих селянських господарствах;
- визначення організаційно-економічних і стратегічних напрямів ефективного розвитку галузі;
- розробка методики оптимізації структури стада свиней;
- опрацювання економіко-математичної моделі міжгосподарського кооперативного об'єднання з виробництва свинини та аналіз результатів дослідження.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення ефективного ведення галузі свинарства сільськогосподарськими товаровиробниками різних організаційно-правових форм господарювання, а також особистими селянськими господарствами.

Предметом дослідження є система теоретичних, методичних та організаційно-економічних аспектів забезпечення ефективного виробництва свинини в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою проведення дисертаційного дослідження є діалектичний метод пізнання, положення класичної і сучасної економічної теорії, законодавчі й нормативні акти України, наукові розробки та публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з питань підвищення ефективності агропромислового виробництва, зокрема тваринництва. Для розв'язання поставлених завдань у роботі застосовувались такі методи: монографічний (при висвітленні поглядів учених на проблему ефективності галузі), індукції та дедукції (при дослідженні видів ефективності, визначення між ними взаємозв'язку та взаємозалежності, при формуванні системи показників у свинарстві), абстрактно-логічний (при узагальненні теоретичних основ ефективності), економіко-статистичний (при оцінці стану виробництва свинини в Україні), статистичного групування та порівняльного аналізу (при визначенні впливу концентрації поголів'я, спеціалізації, собівартості реалізованої продукції, обсягів і ціни реалізації свиней на економічну ефективність виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах), методи математичного моделювання та оптимізації (при розробці методики визначення структури стада свиней та формуванні міжгосподарських відносин на кооперативній основі).

Інформаційною базою дисертаційного дослідження були: Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти міністерств і відомств України, статистичні збірники та аналітична звіт-

ність Державного комітету статистики України, обласних, районних управлінь статистики, річні звіти сільськогосподарських підприємств, літературні джерела за темою дослідження, наукові публікації та інформаційно-аналітичні збірники щодо розвитку свинарства як в Україні, так і за кордоном.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні напрямів підвищення ефективного ведення виробництва у галузі свинарства сільськогосподарськими товаровиробниками різних організаційно-правових форм господарювання та особистими селянськими господарствами. У процесі дослідження одержано наступні результати, що мають наукову новизну:

вперше:

- розроблено і рекомендовано організаційно-економічну схему виробництва м'яса свиней у міжгосподарському кооперативному об'єднанні, учасниками якого є свинарський комплекс, спеціалізоване господарство з виробництва кормів, сільськогосподарські товаровиробники-постачальники фуражного зерна, комбікормовий і молокопереробний заводи, а економічні відносини формуються між ними залежно від вкладеного у виробництво капіталу;

- розроблено економіко-математичну модель функціонування міжгосподарського кооперативного об'єднання з урахуванням погодного ризику, що дає можливість спланувати обсяги виробництва конкурентоспроможної продукції при різних рівнях забезпечення сільськогосподарських товаровиробників кормовими ресурсами;

удосконалено:

- систематизацію показників видів ефективності відповідно до виробництва свинини, за рахунок чого можна провести комплексний аналіз розвитку галузі;

- методичні підходи щодо визначення оптимальної структури стада, що забезпечуватиме одержання максимального виходу продукції. Суть питання полягає у врахуванні при цьому коефіцієнтів виживання та вибракування свиней, що дає можливість більш точно визначити оптимальну структуру стада;

дістали подальший розвиток:

- визначення системи формування ефективності у свинарстві, яка передбачає обґрунтування комплексу організаційних, економічних, техніко-технологічних, ресурсозберігаючих, еколого-безпечних, управлінських і соціальних заходів, спрямованих на досягнення максимального результату при виробництві конкурентоспроможної високоякісної продукції за мінімальних витрат на її одержання;

- обґрунтування доцільності здійснення Аграрним фондом України державних інтервенцій тваринницької продукції, зокрема свинини, що дасть змогу гарантувати товаровиробникам мінімальні ціни на м'ясо та підвищити економічний інтерес до виробництва продукції;

- визначені за допомогою SWOT-аналізу стратегічні напрями розвитку свинарства, які спрямовані на забезпечення ефективного ведення галузі. Їх суть полягає у подальшому розвитку концентрації і спеціалізації виробництва, удосконаленні міжгосподарських відносин на кооперативній основі, модернізації діючих і будівництві нових свинарських комплексів, створенні спільних підп-

риємств з іноземними інвестиціями, наданні послуг з виробництва свинини до-
радчими службами на районному рівні, створенні галузевого web-сайту на загал-
ьнонаціональному рівні, підвищенні кваліфікації керівників і спеціалістів за
кордоном.

Практичне значення одержаних результатів. Результати досліджень
можуть бути використані аграрними формуваннями при створенні схеми розви-
тку міжгосподарських відносин на кооперативній основі для виробництва сви-
нини. Результати роботи можуть застосовуватися також при розробці рекомен-
дацій, підготовці та виданні навчально-методичної літератури з економіки галу-
зі свинарства та програм розвитку ефективної господарської діяльності в сви-
нарстві.

Розроблені дисертантом пропозиції щодо вдосконалення організаційно-
економічного механізму розвитку свинарства, визначення стратегічних напря-
мів формування ефективності галузі, методики визначення оптимальної струк-
тури стада, створення та функціонування кооперативного об'єднання з вироб-
ництва свинини прийняті Управлінням агропромислового розвитку Шполянсь-
кої районної державної адміністрації Черкаської області (довідка № 1.2 – 162/2
від 12.03.2007 р.), ТОВ “Провімі Київ” (довідка № 187/2 від 07.03.2007 р.), Го-
ловним управлінням агропромислового розвитку Черкаської обласної держав-
ної адміністрації (довідка № 11-23/237 від 23.11.2007 р.) до впровадження у
практику.

Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному
процесі Уманського державного аграрного університету при викладанні дисци-
плін „Операційний менеджмент” та „Управління проектами” для студентів фа-
культету менеджменту, а також дисципліни „Європейські технології інтенсифі-
кації тваринництва”, яка викладається в Інституті післядипломної освіти Уман-
ського державного аграрного університету для керівників і спеціалістів Кірово-
градської, Черкаської та Одеської областей (довідка № 221 від 04.04.2007 р.).

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації наукові результати
досліджень одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у
співавторстві, автору належить збір, обробка інформації та формулювання ви-
сновків щодо методологічних підходів стратегічного планування в АПК. Інші
опубліковані наукові видання є одноосібними.

Апробація результатів дисертації. Теоретичні та практичні проблеми
ефективності виробництва у свинарстві висвітлені в наукових публікаціях та
обговорені на наукових конференціях: Всеукраїнських науково-практичних
конференціях молодих вчених в Уманському державному аграрному універси-
теті (м. Умань, 2004 р., 2007 р.), міжнародній науково-практичній конференції
“Глобальні та національні проблеми в аграрній економіці в Україні” (м. Лу-
ганськ, 2004 р.), міжнародній науково-практичній конференції “Сталий розви-
ток аграрного сектора економіки” (м. Харків, 2004 р.), міжнародній науково-
практичній конференції “Ефективність використання ресурсного потенціалу в
умовах сталого розвитку сільського господарства” (м. Харків, 2007 р.), міжна-
родній науково-практичній конференції молодих вчених “Аграрний форум –
2007” (м. Суми, 2007 р.), міжнародній науково-практичній конференції “Фор-

мування конкурентоспроможності підприємств АПК в умовах глобалізації” (м. Полтава, 2007 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковані у 15 наукових працях, з них 8 – у фахових наукових виданнях обсягом 2,3 друк. арк. Загальний обсяг опублікованих праць становить 3,2 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 172 сторінки комп’ютерного тексту. Дисертація містить 27 таблиць (займають 14 повних сторінок), 7 рисунків (займають 5 повних сторінок), 41 додаток (на 38 сторінках). Список використаних джерел налічує 225 найменувань, що міститься на 20 сторінках. Основний обсяг дисертації складає 152 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі „**Теоретичні основи ефективності виробництва в галузі свинарства**” розглядається сутність ефективності у свинарстві, узагальнюється система показників її визначення, розкривається зміст організаційно-економічних особливостей формування ефективного ведення свинарства та проблем ціноутворення на продукцію.

Сутність ефективності виробництва у свинарстві більш повно розкривається при аналізі її видів, дослідженні взаємозв’язку та взаємозалежності між ними. Вітчизняні вчені у своїх працях більше приділяють уваги економічній ефективності, хоча поряд не менш важливе місце належить технологічному, соціальному та екологічному видам ефективності. У процесі дослідження виявлено тісний взаємозв’язок усіх форм прояву ефективності. Впливаючи одна на одну вони дають загальний ефект (результат).

Так, підвищення технологічної ефективності зумовлює поліпшення показників економічної ефективності, а це, у свою чергу, впливає на покращання умов життя та праці людей, забезпечує екологічну безпеку. Чим вищий рівень технологічної ефективності (наприклад, збільшення виходу приплоду, інтенсивності використання свиноматок, річної кількості опоросів у рік), тим більшою є потреба підприємства у залученні додаткової робочої сили для обслуговування виробництва. Це сприяє зниженню безробіття та підвищенню рівня зайнятості працездатного населення в сільській місцевості.

Досягнення високого рівня економічної ефективності спонукає підприємство до створення сприятливіших умов праці зайнятих у виробництві працівників, поліпшення їхнього матеріального стану за рахунок збільшення розміру заробітної плати та матеріального стимулювання. Мотиваційний механізм має відігравати вагомий роль на виробництві. У свою чергу достатньо мотивовані працівники будуть ставитися до роботи з більшою віддачею, що впливатиме на поліпшення показників технологічної, економічної й екологічної ефективності.

Нині у зв’язку із широким впровадженням інтенсивних технологій в галузі свинарства, розвитком його концентрації, спеціалізації та орієнтації на максимальне одержання продукції дедалі більшого значення набуває проблема еко-

логічної безпеки. Вважаємо, що нормативно-правові акти, які регулюють відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, потребують доопрацювання й мають бути доповнені жорсткішими вимогами щодо забезпечення екологічної безпеки в промисловому тваринництві, зокрема у свинарстві. Контролюючі органи повинні постійно здійснювати нагляд за дотриманням екологічних умов при утилізації відходів на великих свинарських комплексах і притягувати до відповідальності господарські суб'єкти, діяльність яких негативно впливає на довкілля.

Ефективність при виробництві свинини формується під впливом організаційних, економічних, техніко-технологічних, ресурсозберігаючих, еколого-безпечних, управлінських і соціальних заходів, результат впливу яких залежить від зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування аграрного підприємства. На формування економічної ефективності в сільському господарстві впливає рівень спеціалізації й концентрації виробництва, розвиток кооперації та агропромислової інтеграції, впровадження комплексної механізації та автоматизації виробництва, застосування інтенсивних технологій, поліпшення системи утримання й відтворення поголів'я, умов годівлі, ветеринарного обслуговування тварин.

У регулюванні питань ціноутворення активна роль має належати державі. Вона повинна гарантувати товаровиробникам мінімальні ціни на зерно та м'ясо-молочну продукцію, що дасть підстави для забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств хоча б на рівні простого відтворення при найменш сприятливих умовах їх функціонування, гарантувати беззбитковість виробництва. Економічні відносини учасників інтеграційних об'єднань слід будувати на основі мінімальних закупівельних цін. Якщо учасники отримали прибутки або збитки, їх слід розподіляти між ними пропорційно нормативним витратам.

Держава має впливати на ціноутворення на тваринницьку продукцію. Здійснення Аграрним фондом державних інтервенцій дасть можливість гарантувати виробникам свинини мінімальні ціни на м'ясну продукцію, активізувати їхні економічні інтереси та підвищити стимули, наповнити внутрішній ринок свининою та гарантувати продовольчу безпеку країни.

Державні дотації повинні виявляти інтерес сільськогосподарських виробників до виробництва й поступового нарощування обсягів тваринницької продукції та виходу на світові ринки збуту. З метою стимулювання реалізації свинини великими сільськогосподарськими підприємствами пропонуємо для них надавати дотації залежно від обсягів реалізації продукції, адже чим більші обсяги продукції реалізують ці підприємства, тим вищий розмір дотаційних виплат вони повинні отримувати.

У другому розділі „**Оцінка сучасного стану та ефективності виробництва свинини в Україні**” проаналізовано сучасний стан та економічну ефективність виробництва свинини у всіх організаційно-правових формах господарювання Черкаської області та України в цілому; досліджено вплив рівня концентрації, спеціалізації, собівартості та кількості реалізованої продукції на обсяги виробництва свинини й економічну ефективність у галузі; запропоновано орга-

нізаційну схему виробництва свинини на кооперативній основі із залученням усіх категорій господарств до інтеграційного процесу.

У загальній структурі вирощування худоби і птиці в живій масі питома вага вирощування свиней у всіх категоріях господарств зменшилася з 32,4% у 1990 р. до 31,2% у 2006 р. Обсяги вирощування свиней у сільськогосподарських підприємствах скоротилися з 26,6 до 24,4%, а в особистих селянських господарствах – з 43,3 до 36,4 % відповідно.

У сільськогосподарських підприємствах зменшення обсягів вирощування свиней відбувалося швидшими темпами, ніж в особистих селянських господарствах. Протягом 1990-2006 рр. вирощування свиней у живій масі в сільськогосподарських підприємствах зменшилося на 849,6 тис. т, або у 4,2 раза, а в особистих селянських господарствах – лише на 456,2 тис. т, або у 1,9 раза. Виробництво свинини у забійній масі в сільськогосподарських підприємствах скоротилось на 731,2 тис. т, або більш як у 5 разів. За цей період особисті селянські господарства зменшили виробництво даного виду продукту лише на 319,0 тис. т, або на 46,7%.

З 2000 р. у всіх категоріях господарств спостерігається зменшення частки виробництва яловичини і свинини та збільшення виробництва м'яса птиці. Так, тільки у 2006 р. частка курятини в загальному виробництві м'яса у забійній вазі досягла 34,2%. Збільшення виробничих потужностей птахофабрик пов'язано, насамперед, із зростанням попиту на дешевшу курятину порівняно з яловичиною та свининою.

Незадовільний стан забезпечення кормами, незбалансованість кормових раціонів, неефективність використання кормів відповідно по типах відгодівлі та статеві-вікових групах, відсутність оптимальних умов годівлі, недосконалість племінних і продуктивних якостей тварин, недотримання технології утримання тварин у сільськогосподарських підприємствах значною мірою зумовили зменшення середньодобових приростів свиней на вирощуванні й відгодівлі. Також це вплинуло на скорочення обсягів виробництва свиней у живій і забійній масі. Разом з тим однією з причин зменшення обсягів виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах є скорочення виходу приплоду поросят від основних свиноматок і високий рівень падежу свиней.

Аналіз свідчить, що з 1996 по 1999 р. частка свиней живою масою, проданих заготівельним організаціям, зменшилася з 37,4 до 22,0%. З 2000 р. заготівельні організації почали збільшувати обсяги закупівлі продукції в сільськогосподарських підприємствах і нині вони є основними покупцями свиней. У 2006 р. обсяги закупівлі зросли з 146,3 до 218,0 тис. т, або 67,1 %. На ринку постійно збільшується попит на готову м'ясну продукцію. М'ясопереробні підприємства мають постійно збільшувати обсяги виробництва конкурентоспроможної продукції, що впливає на обсяги закупівлі свинини в сільськогосподарських товаровиробників за вищими цінами.

За 1996–2006 рр. співвідношення цін реалізації по різних каналах збуту до середньої ціни на свиней при реалізації тварин заготівельним організаціям коливалося в незначних розмірах – від 0,97 до 1,12; населенню через систему громадського харчування – від 0,92 до 1,13; на ринку – від 0,83 до 1,02; за бартерними уго-

дами – від 0,87 до 1,06 та за іншими каналами реалізації – від 0,81 до 0,97. Значно більші коливання у такому співвідношенні спостерігалися при продажу свиней споживкооперації – від 0,60 до 0,97 та при видачі пайовикам у рахунок орендної плати за землю та майнові паї – від 1,00 до 1,42.

Результати дослідження показують, що 71,2% свинини виробляють сільсько-господарські підприємства, де сконцентровано понад 1000 голів свиней (табл.1).

Таблиця 1

Вплив концентрації поголів'я на економічну ефективність виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах України, 2006 р. *

Групи підприємств за поголів'ям, гол.	Кількість господарств у групі	Припадає свиней на 1 господарство, гол.	Виробництво свинини на 100 га ріллі, ц	Затрати праці на 1 ц приросту, люд.-год	Реалізовано свинини на 1 господарство, ц	Ціна реалізації 1 ц свинини, грн.	Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	Прибуток (збиток) на 1 господарство, тис. грн.	Прибуток (збиток) на 1 ц свинини, грн.	Рівень рентабельності (збитковості), %
До 50	1308	23	1,4	208,0	16,2	804,5	1683,8	-14,2	-879,3	-52,2
51-100	697	73	2,7	150,0	37,7	805,8	1494,8	-26,0	-689,0	-46,1
101-150	474	125	4,4	106,2	64,4	793,7	1295,0	-32,3	-501,3	-38,7
151-250	618	196	5,6	100,4	92,4	776,4	1223,4	-41,3	-446,9	-36,5
251-500	723	355	10,0	73,0	202,9	754,4	1065,2	-63,1	-310,8	-29,2
501-1000	451	686	18,7	51,4	481,0	744,7	882,7	-66,4	-138,1	-15,6
Понад 1000	339	3560	91,1	24,1	3889,5	777,1	766,5	41,4	10,7	1,4
Всього	4610	441	22,1	39,5	394,2	772,4	848,9	-30,2	-76,5	-9,0

* За дослідженнями автора

Таких господарств налічується лише 7,4 % в Україні. Чим менша чисельність поголів'я зосереджена в сільськогосподарських підприємствах, тим більші збитки вони отримують та неефективно ведуть виробництво. І навпаки, із збільшенням концентрації поголів'я сільськогосподарські підприємства ефективніше ведуть виробництво та досягають високих показників економічної ефективності.

Аналіз ефективності виробництва свинини залежно від собівартості 1 ц реалізованої продукції в сільськогосподарських підприємствах України свідчить, що найвищі показники економічної ефективності спостерігається у групі господарств із собівартістю 1 ц свинини до 1000 грн. (табл. 2).

У сільськогосподарських підприємствах даної групи затрати праці на 1 ц приросту свиней становлять лише 28,2 люд.-год, показники прибутку на 1 ц продукції та на 1 господарство – відповідно 36,0 грн. і 34,2 тис. грн., рівень рентабельності – 5,0%. Встановлено, що в групах підприємств, де собівартість 1 ц реалізованої продукції становила понад 1000 грн., спостерігалось неефективне ведення галузі. Чим більшу собівартість 1 ц реалізованої свинини мали господарства, тим більший рівень збитковості вони отримували.

**Вплив собівартості реалізованої продукції
на економічну ефективність виробництва свинини
у сільськогосподарських підприємствах України, 2006 р. ***

Групи підприємств за собівартістю 1 ц реалізованої свинини, грн.	Кількість господарств у групі	Питома вага групи, %	Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	Виробництво свинини на 1 господарство, ц	Виробництво свинини на 100 га ріллі, ц	Затрати праці на 1 ц приросту, люд. - год	Ціна реалізації 1 ц свинини, грн.	Прибуток (збиток) на 1 ц свинини, грн.	Прибуток (збиток) на 1 господарство, тис. грн.	Рівень рентабельності (збитковості), %
До 1000	1590	36,2	725,3	1111,6	44,1	28,2	761,3	36,0	34,2	5,0
1001-1500	1213	27,6	1168,3	213,6	10,4	71,7	807,9	-360,3	-64,4	-30,8
1501-2000	716	16,3	1708,2	86,0	4,2	127,0	826,6	-881,6	-64,4	-51,6
2001-3000	548	12,5	2466,1	58,6	3,6	149,6	882,7	-1583,4	-81,4	-64,2
Понад 3000	322	7,3	4198,0	37,7	2,3	209,2	1158,	-3039,6	-76,5	-72,4
Всього	4389	100,0	848,9	485,8	22,7	39,2	772,4	-76,5	-31,7	-9,0

* За дослідженнями автора

Серед організаційно-правових форм господарювання основними виробниками свинини є господарські товариства, приватні підприємства та сільськогосподарські виробничі кооперативи, частка виробництва свинини яких у 2006 р. відповідно становить 73,4, 10,3 та 6,0%.

У господарських товариствах сконцентрована найбільша кількість поголів'я, оскільки в них на 1 господарство припадає у 2,1 раза більше свиней, ніж сконцентровано в приватних підприємствах та у 1,8 раза більше, ніж у сільськогосподарських виробничих кооперативах. У них середньодобові прирости становлять 317 г, рівень виробництва свинини знаходиться на досить високому рівні – на 1 господарство виробляється 659,1 ц та на 100 га ріллі – 29,0 ц цього виду продукції. Рівень економічної ефективності виробництва свинини в цій організаційно-правовій формі господарювання знаходиться на вищому рівні порівняно з іншими формами господарювання.

Результати дослідження показали, що незалежно від того, яку форму господарювання обрали сільськогосподарські підприємства при реформуванні, загальний стан свинарства в них залишається незадовільним. Тому одним із шляхів виходу свинарства з кризового стану є створення товаровиробниками такої організаційної структури виробництва свинини, за якої кожний з учасників інтеграційного процесу матиме економічний інтерес не тільки від виробленої ним продукції, а й від її руху на всіх стадіях – від виробництва до реалізації. Вважаємо, що для підвищення економічної ефективності галузі суб'єкти господарювання повинні стати учасниками міжгосподарського кооперативного об'єднання з виробництва та реалізації свинини (рис. 1).

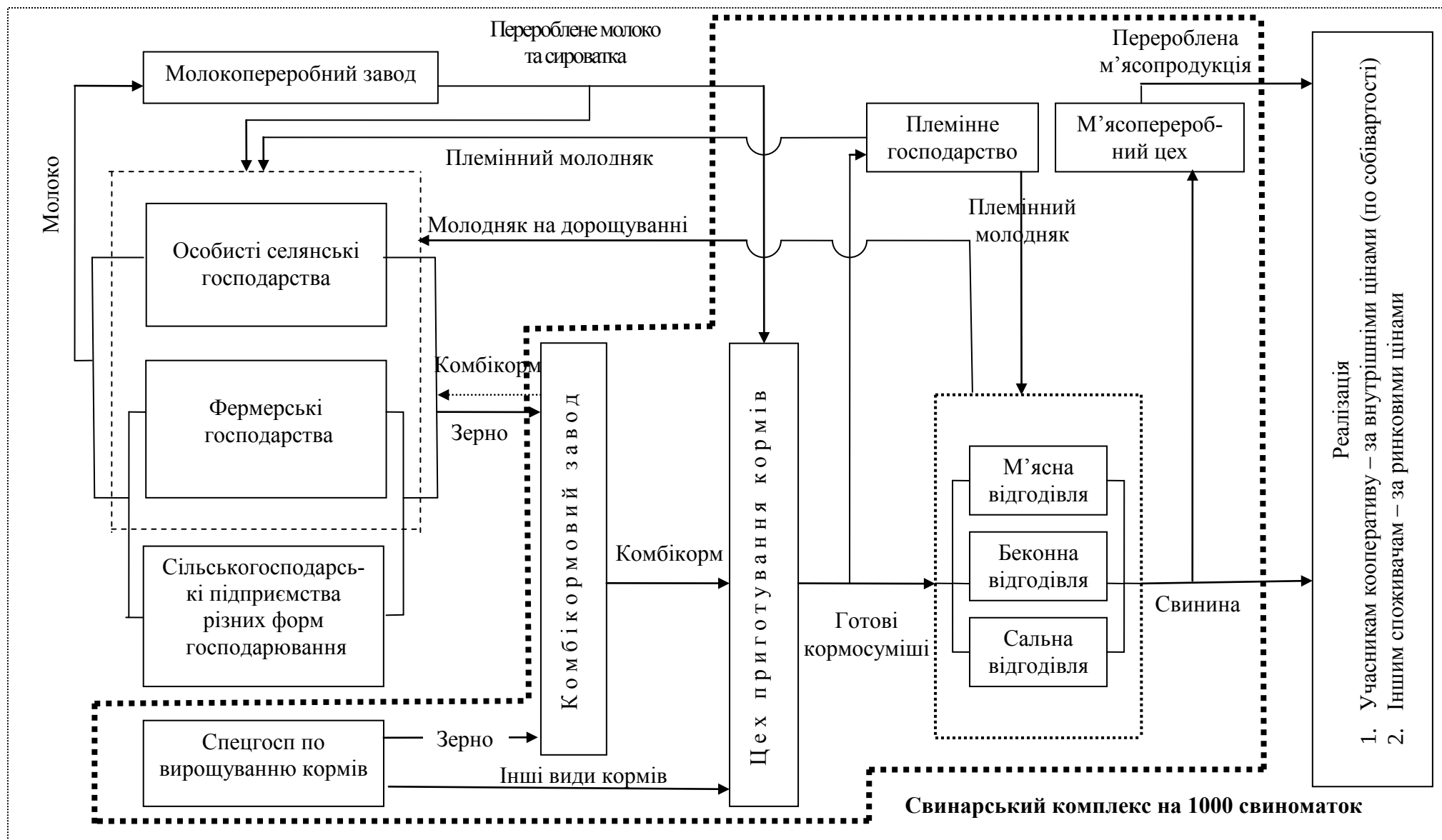

Рис.1. Структура міжгосподарського кооперативного об'єднання з виробництва та реалізації свинини

У таке об'єднання залучаються всі сільськогосподарські товаровиробники. Кожний з його учасників має право і можливість брати участь в інших подібних кооперативних структурах. Завдання сільськогосподарських підприємств, спеціалізованого господарства, фермерських та особистих селянських господарств полягає в забезпеченні кооперативного комбікормового заводу фуражним зерном, а свинарського комплексу – у виробництві та реалізації свинини. Учасники такого кооперативного об'єднання отримають рівнозначні прибутки залежно від об'єму своєї участі. Крім того, ця форма інтеграції сприятиме зниженню цін на свинину на споживчому ринку і насиченню ринку цією продукцією.

У третьому розділі „**Організаційно-економічні напрями підвищення ефективності галузі**” розглядаються питання, пов'язані з удосконаленням організаційно-економічного механізму розвитку свинарства, визначенням стратегічних напрямів формування ефективності при виробництві свинини, розробкою методики для визначення оптимальної структури стада, формуванням міжгосподарських відносин на кооперативній основі.

Вузькоспеціалізовані господарства є перспективною формою ведення сільськогосподарського виробництва, оскільки вони зорієнтовані на виробництво одного виду продукції. Тут більшою мірою проявляється концентрація і спеціалізація виробництва, що дає змогу досягти вищих економічних показників розвитку галузі. Ефективність концентрації та спеціалізації виробництва залежить від розвитку інтеграційних процесів у виробництві, переробці, збуті продукції, виробництві кормових ресурсів, матеріально-технічному постачанні, при яких кожний з учасників матиме свій економічний інтерес на відповідному етапі виробництва й переробки продукції. При цьому економічні відносини учасників інтеграційного об'єднання будуватимуться на основі отримання рівновеликих прибутків на рівновеликий капітал.

Зміни в національній економіці сприяли формуванню нових господарських структур, заснованих на приватній власності на земельні та майнові паї. Стратегія подальшого розвитку сільськогосподарських підприємств полягає, насамперед, у поступовому зміцненні організаційно-правових форм господарювання з метою відновлення їх провідної ролі у виробництві сільськогосподарської продукції, зокрема свинини.

Проведений SWOT-аналіз показав, що стратегічне планування розвитку свинарства має ґрунтуватись на сильних сторонах і можливостях сільськогосподарських підприємств, але при цьому постає необхідність врахування і небажаних результатів, які можуть виникати при слабкому розвитку й існуючому ризику загроз.

Основні стратегічні напрями розвитку свинарства в Україні:

1. Зупинення спаду поголів'я й поступове його нарощування за рахунок зміцнення кормової бази; розвитку концентрації і спеціалізації виробництва, агропромислової інтеграції горизонтального та вертикального типу; створення виробничих і обслуговуючих кооперативів з виробництва, постачання, переробки, збуту продукції, матеріально-технічного забезпечення, технічного обслу-

говування обладнання та сільськогосподарської техніки; створення й розвиток кредитних спілок.

2. З урахуванням екологічної складової, вітчизняне законодавство має встановити максимально допустимий рівень концентрації поголів'я в окремо взятому сільськогосподарському підприємстві залежно від розміру земельних ресурсів. Це дасть можливість регулювати наявність надмірної кількості великих тваринницьких ферм і забезпечити екологічно чисте довкілля. Крім того, на нашу думку, слід посилити нагляд і контроль з боку державних органів управління за дотриманням безпеки навколишнього природного середовища при виробництві продукції свинарства.

3. Розширення співробітництва у сфері відновлення існуючих і будівництва свинарських комплексів за іноземними технологіями. Невеликі за розміром сільськогосподарські підприємства можуть заощадити великі суми коштів, якщо вони будуть спрямовані не тільки на будівництво нових свинарських комплексів, а й на реконструкцію, переобладнання та модернізацію діючих виробничих приміщень з метою розширеного відтворення поголів'я свиней у них.

4. Створення спільних підприємств для вирощування свиней за участю іноземних компаній дасть можливість вітчизняним товаровиробникам залучити іноземні інвестиції; запозичити зарубіжний досвід господарювання у відтворенні поголів'я свиней, технології їх вирощування, виробництві й заготівлі кормів, здійсненні переробки продукції за світовими стандартами; оновити фізично та морально застаріле обладнання для виробництва свинини; здійснити реконструкцію, переобладнання й модернізацію приміщень під застосування інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій ведення галузі; вийти на нові ринки збуту виробленої продукції, тим самим забезпечити надходження валютних ресурсів у господарство.

5. Для подолання кризових тенденцій і забезпечення розвитку аграрних формувань різних форм власності та господарювання необхідно створювати сприятливі умови для інвестиційної діяльності, насамперед для капітальних вкладень у модернізацію підприємств шляхом проведення виваженої кредитної та податкової політики. З цією метою слід розробити цільові програми кредитування сільськогосподарських товаровиробників.

6. У кожному адміністративному районі існує потреба залучити спеціалістів з питань виробництва свинини у структуру районної сільськогосподарської дорадчої служби. Спеціалісти мають надавати кваліфіковані консультації з усіх питань, включаючи планування і виробництво продукції, зоотехнічне й ветеринарне обслуговування, фінансово-кредитне і податкове забезпечення, економіку, менеджмент, маркетинг, інвестиційну та зовнішньоекономічну діяльність.

7. Важливим напрямом ефективного розвитку галузі є підвищення значення інформаційних технологій. Вважаємо, що для полегшення розповсюдження інформації необхідно створити галузевий web-сайт у мережі Інтернет, тобто єдину інформаційну базу даних по свинарству на загальнонаціональному рівні.

8. Забезпечення належного освітньо-кваліфікаційного рівня сучасного менеджера передбачає не тільки теоретичну підготовку та практичне ознайомлен-

ня з діяльністю вітчизняних підприємств, а й стажування за кордоном. Стажування українських фахівців на тваринницьких фермах Данії дає високий рівень знань у сфері використання новітніх технологій розведення й вирощування свиней, забезпечення високоякісними кормами, ознайомлення із сучасним обладнанням, ефективними системами менеджменту і маркетингу на виробництві.

Система регулювання економічним розвитком галузі свиначства повинна реалізовуватись як на загальнонаціональному, так і галузевому рівні, бути адаптованою до періодичних змін зовнішнього середовища.

З допомогою економіко-математичного моделювання розроблено методику визначення оптимальної структури стада у фермерському господарстві «Агрофірма «Вись» Шполянського району Черкаської області, зорієнтовану на максимальний вихід продукції. Розрахунки показали, що в оптимальній структурі стада співвідношення основних свиноматок до перевірюваних становить 1:0,6; а основних свиноматок до ремонтних свинок – 1:1,4. Визначено, що основна частка в структурі стада припадає на молодняк на вирощуванні та відгодівлі. При визначенні оптимальної структури стада розраховано максимальний вихід товарної продукції, який становить 19,9 тис. ц. Залежно від технології виробництва та забезпечення необхідними ресурсами структура стада буде різною в кожному господарстві.

Автором розроблена економіко-математична модель функціонування міжгосподарського кооперативного об'єднання з виробництва свинини у Шполянському районі Черкаської області з урахуванням погодного ризику забезпечення сільськогосподарських товаровиробників кормовими ресурсами. Цільова функція моделі спрямована на досягнення максимуму товарної продукції, прибутку та рівня рентабельності.

Кооперативне об'єднання з виробництва свинини організоване за відповідними правилами. В його структуру на добровільних засадах входять: комплекс по виробництву свинини; сільськогосподарські підприємства; молокопереробний завод; комбікормовий завод. Свиначський комплекс має земельні ресурси, які використовуються в основному для виробництва кормів.

Для визначення рівня забезпеченості свиней кормовими ресурсами в економіко-математичній моделі до уваги береться урожайність сільськогосподарських культур при різних станах погодних умов: Θ_1 – найнижча врожайність (найгірші погодні умови); Θ_2 – урожайність нижче середньої (задовільний стан погодних умов); Θ_3 – середня врожайність (середній стан погодних умов); Θ_4 – урожайність вища середньої (сприятливі погодні умови); Θ_5 – найвища врожайність (найсприятливі погодні умови).

Відомо, що при високій врожайності сільськогосподарських культур свині повною мірою забезпечуються кормами, а при низькій – спостерігається їх нестача. Отже, в економіко-математичній моделі слід враховувати такий фактор як ризик. Для планування важливо знати, яким чином зможемо забезпечити тварин відповідними кормами при отриманні різних валових зборів зернових культур для виготовлення комбікормів.

У роботі розглядається вісімнадцять планів розвитку кооперативного об'єднання з виробництва свинини. Аналіз перших п'ятнадцяти планів (по кожному з трьох критеріїв оптимальності при п'яти станах погодних умов) показав, що непередбаченість стану погодних умов на наступний рік не дає можливості орієнтувати виробництво на конкретний виробничий план, а тому при розв'язку економіко-математичній моделі постала необхідність в одночасному врахуванні всіх станів погоди виходячи з імовірності їх появи у Шполянському районі Черкаської області.

В результаті отримали оптимальні плани розвитку з урахуванням імовірності появи всіх станів погодних умов (табл. 3).

Таблиця 3

**Ефективність виробництва свинини з урахуванням усіх станів
погодних умов у кооперативному об'єднанні з виробництва
свинини у Шполянському районі Черкаської області ***

Критерії оптимізації	Показники	Тип відгодівлі		Свинина - всього
		м'ясний	беконний	
Максимум товарної продукції	Товарна продукція, тис. грн.	7785	6333	14118
	Собівартість, тис. грн.	5949	4807	10756
	Прибуток, тис. грн.	1836	1526	3362
	Рівень рентабельності, %	30,9	31,7	31,3
Максимум прибутку	Товарна продукція, тис. грн.	7879	6322	14201
	Собівартість, тис. грн.	6023	4806	10829
	Прибуток, тис. грн.	1856	1516	3372
	Рівень рентабельності, %	30,8	31,5	31,1
Максимум рентабельності	Товарна продукція, тис. грн.	6977	3850	10827
	Собівартість, тис. грн.	5270	2873	8143
	Прибуток, тис. грн.	1770	977	2684
	Рівень рентабельності, %	32,4	34,0	33,0

* За розрахунками автора

Стратегія розвитку кооперативного об'єднання з виробництва свинини повинна орієнтуватися на оптимальний план виробництва, спрямований на досягнення максимального рівня рентабельності. Проте при орієнтації на цей план свинарський комплекс не буде працювати на всю потужність. При критеріях оптимізації, спрямованих на максимум товарної продукції та на максимум прибутку, показники товарної продукції, собівартості, прибутку та рівня рентабельності по м'ясному та беконному типах відгодівлі не мають значного відхилення. Реалізація стратегії діяльності кооперативного об'єднання з виробництва свинини в напрямку одержання максимального виробництва товарної продукції та прибутку дасть змогу свинарському комплексу працювати на всю потужність, залучити у виробництво додаткову робочу силу та зменшити тим самим рівень безробіття на селі.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, яке полягає у підвищенні рівня ефективності виробництва свинини в Україні. На основі проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Узагальнено теоретичні основи сутності ефективності виробництва свинини та показники визначення її видів. Дослідження ефективності дають підстави поєднати між собою чотири її види: технологічну, соціальну, екологічну та економічну, які взаємовпливають одна на одну, забезпечують загальний результат при виробництві кінцевої продукції та формують ефективність у галузі свинарства.

2. Визначено організаційно-економічні особливості, що формують ефективне виробництво свинини. Формування ефективності у свинарстві здійснюється за рахунок комплексного впливу організаційних, економічних, техніко-технологічних, ресурсозберігаючих, еколого-безпечних, управлінських і соціальних заходів, які спрямовані на досягнення максимального результату при виробництві конкурентоспроможної високоякісної продукції за мінімуму витрат.

3. Для підвищення ефективності галузі свинарства держава має здійснювати виважену цінову політику з урахуванням інтересів сільськогосподарських товаровиробників через систему мінімальних закупівельних цін і дотаційних виплат на продукцію.

4. Одним із напрямів регулювання ціни на свинину є товарні інтервенції свинини Аграрним фондом, які дадуть можливість гарантувати товаровиробникам рентабельне ведення виробництва за будь-якої ситуації на споживчому ринку.

5. Протягом 1990-2006 рр. у сільськогосподарських підприємствах України поголів'я свиней скоротилось на 10,8 млн. гол., в особистих селянських господарствах – на 0,6 млн. гол. Відповідно зменшилися й обсяги вирощування та реалізації свиней у живій та забійній масі. Основними виробниками свинини залишаються особисті селянські господарства, які у 2006 році виробили 363,6 тис. тонн свинини (у забійній масі), що становить 69,1% загального її виробництва в Україні.

6. Серед організаційно-економічних напрямів ведення ефективного виробництва у свинарстві вагоме значення має подальший розвиток спеціалізації і концентрації; удосконалення міжгосподарських відносин на кооперативній основі; використання інтенсивних технологій та комплексної механізації й автоматизації; поліпшення породного складу поголів'я; ефективна годівля; наявність кваліфікованих працівників і професійної команди управлінського персоналу.

7. Організаційно-економічний механізм відіграє провідну роль при формуванні стратегії ефективного виробництва й розвитку галузі свинарства. На основі SWOT-аналізу визначено важливі напрями розвитку галузі. Серед них провідне місце належить розвитку концентрації і спеціалізації виробництва,

удосконаленню міжгосподарських відносин на кооперативній основі, модернізації діючих і будівництві нових свинарських комплексів, створенню спільних підприємств з іноземними інвестиціями, наданні консультаційних послуг з питань виробництва свинини сільськогосподарськими дорадчими службами, створенню галузевого web-сайту на загальнонаціональному рівні, підвищенню кваліфікації керівників і спеціалістів за кордоном.

8. За допомогою економіко-математичного моделювання розроблено методику оптимізації структури стада свиней, визначено його раціональну структуру, при якій можливо досягти максимального виходу продукції в сільськогосподарському підприємстві.

9. Значного рівня економічної ефективності у свинарстві можна досягти за рахунок створення сільськогосподарськими товаровиробниками міжгосподарського кооперативного об'єднання з виробництва свинини. За допомогою економіко-математичного моделювання розроблено програму ефективної господарської діяльності такого об'єднання. Розрахунки довели доцільність використання стратегії формування ефективного розвитку свинарства, що передбачає три напрями ведення господарювання – виробництво максимальної кількості товарної продукції, одержання максимального прибутку та рівня рентабельності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Приліпко С.М. Екологічна безпека при виробництві свинини в Україні // Вісник Харк. нац. тех. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК. Вип. 32. – Х.: ХНТУСГ. – 2004. – С. 223-225.

2. Приліпко С.М. Національна галузь свинарства та українсько-російські відносини на м'ясному ринку // Зб. наук. праць Харків. нац. аграр. ун-ту. – 2004. – Вип. 2. – С. 176-181.

3. Приліпко С.М. Обґрунтування стратегії розвитку свинарства за інтенсивними технологіями // Зб. наук. праць Луган. нац. аграр. ун-ту / За ред. В.Г. Ткаченко. – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2004. – № 34 (46). – С. 295-299.

4. Приліпко С.М. Правове забезпечення розвитку свинарства в Україні // Зб. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту / Редкол.: П.Г. Копитко та ін. – Умань, 2005. – Вип. 59. – С. 460-466.

5. Приліпко С.М. Економічна ефективність виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах України // Зб. наук. праць Луган. нац. аграр. ун-ту / За ред. В.Г. Ткаченко. – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2006. – № 61 (84). – С. 394 – 398.

6. Приліпко С.М. Методика визначення оптимальної структури стада у свинарстві // Агроінком. – 2006. – № 5-6. – С. 78-82.

7. Приліпко С.М. Створення кооперативу у виробництві продукції свинарства // Економіка АПК. – 2006. - № 4. – С. 42-48.

8. Приліпко С.М. Теоретичні основи ефективності у свинарстві // Вісник ХНАУ. Серія “Економіка АПК і природокористування”. – 2007 – № 4. – С. 240-246.

Тези доповідей

9. Приліпко С.М. Використання SWOT-аналізу при плануванні розвитку свинарства // Формування конкурентоспроможності підприємств АПК в умовах глобалізації. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 13-14 листопада 2007 року).- Полтава: ПДАА, 2007. – С. 142-144.

10. Приліпко С.М. Деякі аспекти промислового виробництва свинини у Великій Британії // Уманський державний аграрний університет. Матеріали Всеукр. конф. молодих вчених / Редкол.: П.В. Костогриз (відп. ред.) та ін. – Умань, 2004. – С. 132 -134.

11. Приліпко С.М. Досвід роботи сільськогосподарської консультаційної служби в Данії // Зб. матеріалів другої всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції “Актуальні проблеми сучасної науки” від 22-24 жовтня 2007 р. – К.– 2007. – С. 59-61.

12. Приліпко С.М. Стан виробництва та реалізації свинини в Україні // Зб. матеріалів другої всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції “Соціум. Наука. Культура” від 29-31 січня 2007 р.– К. - 2007. – С. 36-40.

13. Приліпко С.М. Роль Аграрного фонду у регулюванні цін на свинину //Зб. матеріалів четвертої всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції “Сучасний соціокультурний простір 2007” від 20-22 вересня 2007 р. – К. –2007. – С. 21-23.

14. Приліпко С.М. Ціновий механізм при формуванні ефективності в свинарстві // Тези наук. конференції / Умань. – 2007. – С. 267 – 268.

15. Климик Г.В., Приліпко С.М. Методологічні підходи до стратегічного планування в АПК // Зб. матеріалів другої всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції “Україна наукова” від 21-23 грудня 2006 р. – К. - 2006. – С. 56-58, (особистий внесок – проведення досліджень і написання статті).

АНОТАЦІЯ

Приліпко С.М. Ефективність виробництва свинини в Україні. – Рукопис.

Дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки” УААН, Київ, 2008.

У дисертаційному дослідженні узагальнено теоретичні основи сутності ефективності в свинарстві та показники її визначення; висвітлено організаційно-економічні особливості формування виробництва свинини, їх характеристика;

досліджено вплив цінової політики на ефективність в галузі; обґрунтовано доцільність здійснення Аграрним фондом державних інтервенцій свинини.

За допомогою аналізу виявлено тенденції розвитку та оцінено стан свинарства в аграрних формуваннях України; вплив рівня концентрації поголів'я, собівартості реалізованої продукції, обсягів реалізації свиней, спеціалізації на обсяги виробництва та економічну ефективність свинарства.

Обґрунтовано організаційно-економічні напрями ефективного розвитку свинарства; визначено стратегічні напрями розвитку галузі; розроблено методику оптимізації структури стада свиней та економіко-математичну модель міжгосподарського кооперативного об'єднання з виробництва свинини, здійснено аналіз результатів дослідження.

Ключові слова: свинарство, концентрація, спеціалізація, кооперація, економічна ефективність, ціноутворення, державне регулювання, організаційно-економічний механізм, стратегічне планування, оптимізація.

АННОТАЦИЯ

Прилипко С.М. Эффективность производства свинины в Украине. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - экономика и управление национальным хозяйством. – Национальный научный центр “Институт аграрной экономики” УААН, Киев, 2008.

В диссертации исследованы теоретические основы сущности эффективности в свиноводстве, показатели ее определения, указаны организационно-экономические особенности формирования производства свинины, их характеристики; определено влияние ценовой политики на эффективность отрасли.

Все виды эффективности в свиноводстве (технологическая, социальная, экологическая и экономическая) находятся в тесной взаимосвязи и взаимозависимости. Влияя друг на друга, они дают общий результат при производстве конечной продукции.

Система формирования эффективности свиноводства предусматривает наличие научно обоснованных организационных, экономических, технико-технологических, ресурсосохраняющих, экологобезопасных, управленческих и социальных мероприятий, направленных на достижение максимального результата при производстве конкурентноспособной высококачественной продукции при минимуме расходов на ее получение.

Государство должно влиять на ценообразование на животноводческую продукцию. Осуществление государственных интервенций Аграрным фондом свиноводческой продукции даст возможность гарантировать товаропроизводителям минимальные цены на мясную продукцию, повысить их экономические интересы и стимулы, наполнить внутренний рынок свининой и гарантировать продовольственную безопасность государства.

В работе исследованы тенденции развития и оценено состояние отрасли свиноводства в аграрных формированиях Украины в целом и отдельно по каждой организационно-правовой форме хозяйствования; влияние уровня концентрации поголовья, себестоимости реализованной продукции, объемов реализации свиней, специализации на объемы производства и экономическую эффективность производства свинины.

За последние 16 лет в Украине наблюдается спад поголовья свиней. В сельскохозяйственных предприятиях численность поголовья свиней сократилась на 10,8 млн. гол., в личных крестьянских хозяйствах – на 0,6 млн. гол. Соответственно сократились объемы выращивания и реализации свиней в живом и убойном весе. В 2006 г. личные крестьянские хозяйства произвели 363,6 тыс. тонн свинины в убойном весе, что равно 69,1% общего ее производства в государстве.

В соответствии с результатами группировки сельскохозяйственных предприятий Черкасской области и Украины по разным показателям экономическая эффективность свиноводства в значительной мере зависит от уровня концентрации поголовья, себестоимости реализованной продукции, объемов реализации свиней, специализации производства. С увеличением этих показателей увеличиваются объемы производства свинины и повышается уровень экономической эффективности отрасли в целом.

Диссертантом обоснованы организационно-экономические формы эффективного развития свиноводства; определены стратегические направления развития отрасли; разработана методика оптимизации структуры стада свиней и экономико-математическая модель кооперативного объединения для производства свинины, осуществлен анализ результатов исследования.

Стратегические направления развития свиноводства заключаются в последующем развитии концентрации и специализации производства, усовершенствовании межхозяйственных отношений на кооперативной основе, модернизации действующих и строительстве новых свиноводческих комплексов, создании совместных предприятий с иностранными инвестициями, предоставлении услуг по производству свинины сельскохозяйственными консультационными службами, создании отраслевого web-сайта на общенациональном уровне, повышении квалификации руководителей и специалистов за рубежом.

Относительно организационно-правовых форм ведения хозяйства (хозяйственных обществ, частных предприятий, сельскохозяйственных производственных кооперативов) наиболее эффективно вели деятельность хозяйственные общества. Однако независимо от того, какую форму ведения хозяйства выбрали сельскохозяйственные предприятия при реформировании, общее состояние свиноводства в них остается на низком уровне. Одним из способов улучшения экономической эффективности отрасли является создание сельскохозяйственными товаропроизводителями межхозяйственного кооперативного объединения по производству и реализации свинины.

Расчеты экономико-математической модели для определения оптимальной структуры стада, сориентированной на максимальный выход продукции,

показали, что в оптимальной структуре стада соотношение основных свиноматок и проверяемых составляет 1:0,6; основных свиноматок к ремонтным свинкам – 1:1,4. Основной удельный вес в структуре стада приходится на молодняк на выращивании и откорме. При определении оптимальной структуры стада рассчитан максимальный выход товарной продукции, который составляет 19,9 тыс. ц.

С помощью экономико-математического моделирования разработана программа эффективной хозяйственной деятельности кооперативного объединения по производству свинины в Шполянском районе Черкасской области, направленная на максимальное получение объемов товарной продукции, прибыли и рентабельности при разных состояниях погодных условий. При расчетах получены оптимальные планы развития кооперативного объединения.

Ключевые слова: свиноводство, концентрация, специализация, кооперация, экономическая эффективность, ценообразование, государственное регулирование, организационно-экономический механизм, стратегическое планирование, оптимизация,.

ANNOTATION

Prylipko S.M. Efficiency of pork production in Ukraine. - Manuscript.

The thesis to obtain the scientific Degree of Ph.D. in Economics in the specialty 08.00.03 - economics and management by the national economy. National Scientific Center "The Institute of Agrarian Economics" of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences, Kiev, 2008.

The dissertation is devoted to the researches of theoretical foundations of efficiency and indexes of its determination in pig breeding. The organizationally-economic features of forming of pork production are indicated. It was made their description; explored influence of price policy on efficiency in industry; analyzed the expedience of realization by the Agrarian fund of state interventions by stock-raising products, in particular by pork.

Due to the analysis the progress trends and estimation of the pig breeding at agrarian enterprises of Ukraine, influence of level of concentration of total number of livestock, volumes of realization of pigs, cost of realization of pork, specialization on volumes productions and economic efficiency of the pig breeding were explored

Also the exploration was directed on indication of organizationally-economic directions of effective development in pig breeding and strategic directions of development of pig industry. There was indicated the method for optimization of structure of herd pigs, developed the economic-mathematical model of cooperative union for pork production, made the analysis of scientific-research results.

Keywords: pig breeding, concentration, specialization, co-operation, economic efficiency, pricing, state regulation, organizationally-economic mechanism, strategic planning, optimization.

Підп. до друку 18.02.2008. Формат 60х90 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 100. Зам № 21.

Видання та друк – Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки”
03127, м. Київ–127, вул. Героїв Оборони, 10.

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 2065 від 18.01.2005р.